



Aralık 2021

Yıl: 5 Sayı: 2 ss. 263-278

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 04.10.2021

Kabul Tarihi: 28.12.2021

ISSN: 2619-9408

December 2021

Volume: 5 Issue: 2 pp. 263-278

Article Type: Research Article

Submitted: 04.10.2021

Accepted: 28.12.2021

DİNLEME ÖZ YETERLİK ALGISI İLE KAYGI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ: ÖĞRETMEN ADAYLARI ÖRNEĞİ*

Aslı MADEN**

Özet

Araştırmada, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygıları arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada var olan bir durumu belirleme amaçlandığından *tarama modeli* kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, hizmet öncesi öğrenim gören 207 öğretmen adayından oluşmuştur. Örnekleme belirlenirken tesadüfi örnekleme yöntemi esas alınmıştır. Araştırmanın verileri, *Kişisel Bilgi Formu*, *Dinleme Öz Yeterlik Algısı Ölçeği* ve *Dinleme Kaygısı Ölçeği* ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının *İyi*, dinleme kaygısının ise *Orta* düzeyde olduğu, cinsiyetin sadece dinleme kaygısı üzerinde bayan adaylar lehine etkili bir değişken olduğu, dinleme öz yeterlik algısı üzerinde bu etkinin gözlenmediği belirlenmiştir. Yine Türkçe, okul öncesi, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ve ilköğretim matematik öğretmenliği programı öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarının birbirine yakın olduğu buna karşın Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören adayların algılarının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, okul öncesi, sınıf, RPD ve ilköğretim matematik programı öğrencilerinin dinleme kaygılarının Türkçe programındaki adaylardan daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Diğer taraftan sınıf düzeyi arttıkça dinleme öz yeterlik algısı artmakta, dinleme kaygısı ise düşmektedir. Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısı ile kaygıları arasında negatif yönde ve zayıf bir ilişkinin olduğu araştırmada ulaşılan önemli sonuçlardır.

Anahtar Sözcükler: Dil becerisi, dinleme, öz yeterlik, algı, kaygı, öğretmen adayı.

Investigation of The Relationship Between Listening Self Efficiency Perception and Anxiety: Teacher Candidates Sampling

Abstract

In the study, it was aimed to determine the relationship between pre-service teachers' perceptions of listening self-efficacy and listening anxiety. Since it was aimed to determine an existing situation in the research, the scanning model was used. The sample of the study consisted of 207 pre-service Turkish teacher candidates. Random sampling method was taken as basis while determining the sample. The data of the study were collected with the Personal Information Form, the Listening Self-Efficacy Scale and the Listening Anxiety Scale. As a result of the research, it was determined that the pre-service teachers' perception of listening self-efficacy was at Good level and their listening anxiety was at Intermediate level. It was determined that gender was an effective variable only on listening anxiety in favor of female candidates, and this effect was not observed on listening self-efficacy perception. It is understood that the listening self-efficacy perceptions of the students of Turkish, preschool, guidance and psychological counseling and mathematics teaching programs are close to each other, whereas the perceptions of the candidates studying in classroom teaching are lower. In addition, it has been revealed that the students of preschool, classroom, GPC and mathematics program have higher listening anxiety than the candidates in the Turkish program. On the other hand, as the grade level increases, the perception of listening self-efficacy increases and the listening anxiety decreases. It is one of the important

* Bu çalışma, 24-26 Haziran 2020 tarihleri arasında gerçekleştirilmiş olan *I. International Congress of Pedagogical Research* adlı bilimsel toplantıda sunulmuş olan sözlü bildirinin genişletilmiş hâlidir.

** Doç. Dr., Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Bayburt/Türkiye. aslimaden@bayburt.edu.tr, Orcid: 0000-0002-3336-0198.

results of the research that there is a negative and weak relationship between pre-service teachers' perception of listening self-efficacy and their anxiety.

Keywords: Language skills, listening, self-efficacy, perception, anxiety, teacher candidate.

Giriş

İnsan, günlük iletişimini daha çok sözlü iletişim ile sağlamaktadır. Sözlü iletişim bilindiği üzere dinleme ve konuşma becerilerinin kullanımıyla gerçekleşmektedir. Konuyla ilgili bulgular, sözlü iletişim sürecinin önemli bir kısmının ise dinleme ile geçtiğini göstermektedir (Rankin, 1930; Bild, 1953; Cihangir, 2004; Robertson, 2004). Dinleme, dil becerileri arasında insanın başvurduğu ilk beceridir ve insanoğlu yaşamı boyunca da ona çokça başvurmaktadır. Dolayısıyla evde, işte, okulda ve diğer toplumsal alanlarda dinlemeye başvurmadan yaşamın sürdürülmesi düşünülemez.

Dinleme, konuşan ya da okuyanın iletildiği sesli iletleri anlamaya dayanan bir beceridir. İşitme ile başlayan, zihinsel aktivitelerle anlam kazanan, konuşma ve beden diliyle tepki/karşılaşma dönüşen bir nitelik taşır. Dinleme karmaşık ve çok yönlü bir etkinliktir. Fiziksel, zihinsel, psikolojik, sosyal kuralları ve gereklilikleri vardır. Dinleme fiziksel olarak işitme duyusu ile başlamaktadır. Ancak “anlamanın gerçekleşmesi için dışarıdan gelen ses kümeleri içinden kişinin çeşitli zihinsel etkinliklerle” (Onan, 2005:158) (ilişkilendirme, sınıflama, karşılaştırma, genelleme gibi) seçim yapması gerekir.

Dinlediklerimizi anlama, işitilen uyarıcıları yukarıda belirtilen süreçlerle anlamlı hâle getirmeye dolayısıyla algılamaya dayanır. Algı, “duyu verilerini örgütleyip yorumlayarak çevremizdeki nesne ve olaylara anlam verme sürecidir.” (Cüenoğlu, 2000, s.98). Ön bilgi ve yaşantılarına göre her bir dinleyici, işittiklerini farklı düzey ve şekillerde anlamlı bütünler hâline getirmekte ve dinleme konusunda bir yeterliğe sahip olmaktadır. Dinleme konusunda bu yeterliklere sahip olunabilmesi temel eğitim sürecinde doğru ve etkili bir dinleme eğitimi ile mümkün olabilmektedir. Bunun için de temel eğitim aşamasında, öncelikle dil eğitimi derslerinde ve diğer derslerde dinleme becerilerinin doğru sergilenebilmesi için gerekli olan kural ve yeterlilikler öğrencilere kazandırılmalıdır. Nitekim ülkemizde ilkökul ve ortaokul düzeyinde dinleme eğitimine önem verilmekte ve günlük yaşama yönelik kazanımlar oluşturulmaktadır. Ancak okul yaşamında öğrenciye dil becerileri ve iletişim ile ilgili sunulan program, ders kitabı ve ortam özellikleri tek başına yeterli olamaz. Başarılı olunabilmesi için öğretmenin dinleme konusunda gerekli bilgiye, mesleki formasyon ve dinleme yeterliklerine sahip olması gerekir. Bu gereklilik, sadece dil öğretmeni olarak Türkçe öğretmenleri için değil, diğer tüm sınıf ve branş öğretmenleri için geçerlidir.

İlkökul ve ortaokul düzeyinde görev yapacak öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklerden biri de etkili iletişim becerisidir (Arslan ve Özpinar, 2008; Maden, Durukan ve Aslan, 2010). Öğretmenlerin sınıf içinde etkili iletişim kurabilmesinin anahtarı ise iyi birer dinleyici olabilmeleridir. Bu nedenle lisans öğrenimleri sırasında öğretmen adayları dinleme becerilerine yönelik bilgilendirme ve alıştırmaya imkânı bulmalıdır. Nitekim eğitim fakültelerinde yürütülen Türk dili I-II, etkili iletişim vb. dersler ile Türkçe öğretmenliğine has dinleme eğitimi dersleri bu ihtiyaca cevap vermektedir. Fakat bu öğrenim sürecinin adayların dinleme öz yeterliklerine ne oranda etki ettiğinin ortaya konulması, bu açıdan yaşanan eksiklik ve sorunlara yönelik çözümlerin üretilmesi noktasında isabetli olacaktır. Yapılan araştırmalar, öz yeterlik algısı yüksek olan bir kişinin zor bir görev karşısında daha sakin ve soğukkanlı davrandığını; öz yeterlik algısı düşük olanın ise, yapılması gerekeni olduğundan zor olarak algıladığını göstermiştir (Pajares, 1997’den akt. Temel, 2012, s.192). Zira Sapanıcı (2010) da öğrenci ve öğretmenlerin öz yeterlik inanç ve algılarına yönelik çalışmalar yapılmasının önemli olduğunu, ulaşılan sonuçların uygulamada, öğretim programlarının düzenlenmesinde ve öğretim sürecine dair çözümlere ışık tutacağını vurgulamıştır.

Öz yeterlik, Bandura’nın sosyal öğrenme kuramına bağlı olarak ortaya koyduğu bir kavramdır. Bandura’ya (1986, 1997; Wood & Bandura, 1989’den akt. Donmuş ve diğ., 2014:2) göre öz yeterlik

“bireyin bir edimi, bir işi gerçekleştirmede ne derece yeterli olduğuna ve başarılı olacağına ilişkin inancı ya da algısıdır”. Senemoğlu (2009) ise, “bireyin farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine, kapasitesine ilişkin kendini algılayışı, inancı ve kendi yargısı” şeklinde öz yeterliği tanımlamaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak dinleme öz yeterliği “dinleyicinin sözlü iletişim sürecinde kendisinden beklenen dinleme etkinliklerini gerçekleştirmeye yönelik sahip olduğu algı” şeklinde ifade edilebilir.

Öğretmen adaylarının dinleme becerilerine yönelik öz yeterlikleri çeşitli araştırmalarda incelenmiştir: Söz gelimi, Kurudayıoğlu ve Kana'nın (2013) Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme öz yeterliklerini inceledikleri çalışmada, adayların belli düzeyde öz yeterliğe sahip oldukları belirlenmiştir. Bunun yanında, Aydın ve diğerlerinin (2015) ortaokul öğrencilerine yönelik bir dinleme öz yeterlik algısı ölçeği geliştirme çalışmaları, Yaman ve Tulumcu'nun (2016) yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere yönelik bir ölçek geliştirmeyi amaçladıkları araştırma da burada belirtilebilir. Buna karşın diğer öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarına dair tespitlere ulaşan bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

Öz yeterlik algısının yeterli olmadığı durumlarda kaygı gibi psikolojik etkenler etkili olabilmektedir (Pajares, 1996). Dinleme sürecinde de dinleyicinin yeterlik algısının düşüklüğüne bağlı olarak dinleme kaygısının yükselebileceği düşünülebilir. Nitekim MacIntyre ve Gardner (1989) bireyin dinleme becerisi geliştikçe kendine olan güveninin artacağını ve hissettiği kaygının azalabileceğini, dinlemeye dair olumlu bir tutum geliştirebileceğini belirtmektedir. Kaygı, nedeni bilinmeyen tehlike, talihsizlik, korku ya da bekleyişin yarattığı tedirginlik, akıldışı korku, endişe, bunalım olarak bilinmektedir (Bakırcıoğlu, 2012: 502). Bu doğrultuda, öz yeterlik algısı ya da inancı bir işi başarabilmek için yeterli olup olmamayı da belirleyeceğinden öğretmenlerin mesleklerini icra ederken yaşayacakları kaygı, endişe, korku ve heyecan gibi fizyolojik uyarılmalara kaynaklık edebilir (Tschannen-Moren & Hoy, 2007; Kahraman ve Çelik, 2019). Öz yeterlik algısı, sosyal öğrenme kuramına göre de insanlardaki kaygı düzeyini etkilemektedir (Hefferon & Boniwell, 2011; Maddux, 2002'den akt. Kahraman ve Çelik, 2019). Bu bağlamda, dinleme ve diğer alanlarda öz yeterlik algısı yüksek olan öğretmenlerin zorluklara ve aksaklıklara karşı daha dirençli davranabileceği, kaygı ve heyecan gibi olumsuz etkenlere karşı kendini savunabileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin ya da adayların dinleme kaygıları ile ilgili araştırmalar sınırlıdır. Örneğin Maden ve Durukan'ın (2016) yaptığı araştırmada, Türkçe öğretmeni adaylarının ortalamasının üstünde bir dinleme kaygısına sahip oldukları ve bunun okuma alışkanlığı gibi bazı değişkenler üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen ve adaylar ile ilgili olmayıp dinleme kaygısını araştıran çeşitli araştırmalara da alanyazında rastlamak mümkündür (Arnold, 2000; Horwitz, 2001; Elkhafafi, 2005; Kimura, 2008; Golchi, 2012; Moghadam ve Ghanizadeh, 2015; Melanlıoğlu, 2013; Yaman ve Can, 2015). Dinleme kaygısı ve öz yeterliği ile ilgili olarak ise, Karahan (2018)'in dinleme öz yeterliği ile kaygı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının dışında bir çalışmanın bulunmaması dikkat çekmektedir. Ancak bu araştırma Türkçe öğretmeni adayları ile sınırlı olup, diğer branş öğretmeni adaylarının dinleme öz yeterlik ve kaygısı incelenmemiştir. Bu nedenle, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygıları arasındaki ilişkinin ortaya konulmasının öğretmen yetiştirme ve dil öğretimi alanlarına fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Araştırmada öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygılarının tespit edilmesi, ayrıca aralarındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu amaca bağlı öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ve kaygıları tespit edilmiş, bunlar üzerinde etkili olabilecek çeşitli değişkenlerin etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda araştırmanın temel amacına ulaşmak için aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

- Öğretmen adayların dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygıları ne düzeydedir?
 Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ve kaygıları cinsiyetlerine bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?
 Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ve kaygıları bölüme/lisans programına bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?
 Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ve kaygıları sınıf düzeyine bağlı olarak farklılaşmakta mıdır?
 Öğretmen adayların dinleme kaygıları, dinleme öz yeterlik algılarını yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma modeli

Öğretmen adaylarının dinleme kaygısı ve öz yeterlik algılarını tespit etmeyi ve çeşitli değişkenlere göre değerlendirmeyi dolayısıyla var olan bir durumu belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada “*tarama modeli*” kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2006, s.77).

Araştırma örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 yılında Karadeniz Bölgesindeki üniversitelerin eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırma evrenini temsil edecek özellikte örneklem ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören adaylar arasından belirlenmiştir. Örneklem 207 öğretmen adayından oluşmuştur. Örneklemin ilköğretim kademesinde görev yapacak öğretmen adaylarının seçilme sebebi, lisans eğitimlerinden sonra öğrencilerine dinleme konusunda hem örnek olmaları hem de branş özelliğine uygun olarak dinleme ve dil becerileri konusunda eğitim verecek olmalarıdır. Örnekleme özellikle ulusal seçme sınavlarındaki 3 puan türünden yani sözel, sayısal ve eşit ağırlık alanlarından öğrencilerin seçilmiştir. Bu şekilde, öğrencilerin akademik yetenekleri ve ilgilerinin iletişim becerilerine olan etkisi de görülmüş olacaktır. Dolayısıyla, öğretmenlik mesleğine hazırlanmak için etkili iletişim, sınıf yönetimi, Türkçe öğretimi, sözlü anlatım ve diğer derslerde dinleme ile ilgili eğitim alan adayların bu konudaki yeterliliklerinin belirlenmesi öğretmen yetiştirme alanına faydalı olacağı düşüncesi ile örneklem öğretmen adayları arasından seçilmiştir. Bununla birlikte örneklem 2, 3. ve 4. sınıfta öğrenim görev adaylardan gönüllülük esasına göre oluşturulmuştur.

Araştırmanın örnekleminde yer alan öğretmen adaylarına ait bilgiler aşağıdaki şekildedir:

Tablo 1: Öğretmen adaylarının cinsiyet bilgileri

	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Bay	86	41,5
Bayan	121	58,5

Örnekleimde yer alan öğretmen adaylarının 121'i bayan ve 86'sı bay öğretmen adaylarından oluşmuştur.

Tablo 2: Öğretmen adaylarının bölümlere göre dağılımı

	<i>Puan Türü</i>	<i>Frekans (f)</i>	<i>Yüzde (%)</i>
Rehberlik ve Psikolojik Dan. (RPD)	Eşit Ağırlık	38	18,4
Matematik	Sayısal	40	19,3
Okul Öncesi	Sözel	42	20,3
Türkçe	Sözel	42	20,3

Sınıf Öğretmenliği	Eşit Ağırlık	45	21,7
		207	100

Örneklem eğitim fakültesinin farklı bölümlerinde öğrenim gören adaylardan oluşturulmuştur. Bu doğrultuda ulusal seçme sınavlarında geçerli olan puan türlerine göre; sayısal alandan ilköğretim matematik, sözel alandan okul öncesi ve Türkçe, eşit ağırlık alanından ise rehberlik ve psikolojik danışmanlık (RPD) ve sınıf eğitimi programlarının öğrencileri arasından adaylar seçilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre dağılımı

	<i>Frekans</i> (f)	<i>Yüzde</i> (%)
2.Sınıf	58	28
3. Sınıf	67	32,4
4.Sınıf	82	39,6
	207	100

Örneklem eğitim fakültesinde farklı sınıf düzeyinde öğrenim gören adaylardan seçilmiştir. Bu sayede adayların akademik gelişimleri ve düzeyleri dinleme öz yeterlik ve kaygıları arasındaki ilişki de görülmüş olacaktır.

Verilerin toplanması ve analizi

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ile kaygıları belirlenmesi, çeşitli değişkenler doğrultusunda değerlendirilmesinin amaçlandığı araştırmada veriler, *Kişisel Bilgi Formu*, *Dinleme Öz yeterlik Algısı Ölçeği* ve *Dinleme Kaygısı Ölçeği* ile toplanmıştır:

Kişisel Bilgi Formu, örneklemdeki adayların amaç ve alt problemlerle ilgili özelliklerini belirlemeye yönelik kısa cevaplı maddeler içermektedir.

Dinleme kaygısı verileri, Maden ve Durukan (2016) tarafından geliştirilmiş olan *Dinleme Kaygısı Ölçeği* aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeğin kullanımı için izin alınmıştır. Dinleme Kaygısı Ölçeği, 4'lü likert tipte [4) Her Zaman 3) Çoğunlukla 2)Ara sıra 1) Hiçbir Zaman aralığında] ölçeklendirilmiştir. İlgili araştırmada, ölçeğin *Cronbach Alpha* değeri 0.873 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için faktör analizi uygulanmış ölçeğin KMO değeri 0,769, Barlett değeri ise 664,809 olarak tespit edilmiştir.

Dinleme öz yeterlik algısı verileri ise, Türkçe öğretim programında yer alan dinleme becerisine yönelik kazanımlardan, ilgili alanyazındaki benzer ölçeklerden (Erdem ve Erdem, 2014; Kurudayıoğlu ve Kana, 2013; Seçkin Aydın, Demircan ve Özgür İnnalı, 2015) yararlanılarak geliştirilmiş olan *Dinleme Öz yeterlik Algısı Ölçeği* ile elde edilmiştir. Ölçek 4) Her Zaman 3) Genellikle 2)Ara Sıra 1) Hiçbir Zaman aralığında, 4'lü likert tipte, ölçeklendirilmiştir. *Dinleme Özyeterlik Algısı Ölçeği*ne yönelik geliştirme sürecinde; ilk olarak dinleme kazanımları ve benzer ölçeklerden hareketle 25 maddelik taslak ölçek oluşturulmuştur. Taslak ölçek, kapsam geçerliliği açısından 3 Türkçe eğitimi ve 1 eğitim bilimleri uzmanı tarafından incelenmiştir. Eğitim fakültesinde öğrenim gören 50 aday üzerinde pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamada elde edilen verilerden hareketle ölçeğin *Cronbach Alpha* değeri 0.86 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile test edilmiş, analiz sonucunda KMO değeri 0,808, Barlett değeri ise 683,67 olduğu görülmüştür. Kapsam geçerliği, güvenilirlik ve faktör analizi sonucunda ölçeğe; kapsam dışı olan 2, düşük güvenilirliğe sahip 1 ve faktör yük değeri düşük 3 madde çıkartılarak 20 maddelik son hâli verilmiştir.

Veri toplama araçları örneklemdeki öğretmen adaylarına elden ulaştırılmış ve toplanmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler, araştırma amacı ve alt problemler doğrultusunda, SPSS 16.0 programı kullanılarak çözümlenmiş; bulgular tablolar hâlinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Veri toplanma araçlarında yer alan aralık değerlerini derecelendirmek için aralık hesaplama yoluna gidilmiştir. Bu doğrultuda ölçekte yer alan aralık değerlerine $n-1/n$ aralık genişliği formülü uygulanmıştır. Veri analizinde, adayların dinleme yeterlikleri *Yüksek, İyi, Orta* ve *Düşük Düzey* şeklinde kodlanmıştır. Formül ile hesaplanan aralık genişliği dikkate alınarak (Her aralıkta 0.74 puan olacak şekilde) dört eşit parçaya bölünerek her seçeneğe karşılık gelen puan aralıkları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 4: Ölçek puan aralıkları

Seçenekler	Verilen Değer	Kod	Değer Aralığı
Hiçbir Zaman	1	Düşük Düzey	1,00 - 1,74
Ara sıra	2	Orta Düzey	1,75 - 2,49
Genellikle	3	İyi Düzey	2,50 - 3,24
Her Zaman	4	Yüksek Düzey	3,25 - 4,00

Elde edilen verilerin analizinde, dinleme öz yeterlik algısı ve kaygısı ortalamalarının çözümlenmesinde aritmetik ortalama, cinsiyet değişkenini test etmek için t testi, bölüm/lisans programı, sınıf düzeyi değişkenleri için tek yönlü varyans analizi (Anova) kullanılmıştır. Ayrıca, dinleme öz yeterlik algısı ve kaygı arasındaki ilişkiyi ölçmek için Pearson korelasyon ve regresyon analizine başvurulmuştur. Elde edilen verilerin analizinde anlamlılık düzeyi 0,05 ($p < 0,05$) olarak uygulanmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarına ve dinleme kaygılarına dair bulgular; alt problemlere göre aşağıda tablolar hâlinde gösterilmiştir:

Öğretmen adayların dinleme öz yeterlik algı ile kaygı düzeyleri

Tablo 5: Dinleme öz yeterlik algısı ve kaygı ortalamaları

	N	Ortalama	Standart Sapma
Dinleme Öz Yeterlik Algısı	207	2,6176	,50581
Dinleme Kaygısı		2,1117	,46851

Tablo 5'te görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının 2,61, dinleme kaygılarının ise 2,11 oranında olduğu tespit edilmiştir. Yeterlik algısı ortalamalarının ölçekten alınabilecek en yüksek puan (80) dikkate alınarak özeti değerlendirildiğinde; dinleme öz yeterlik algısı puan ortalamasının 52,35 olduğu; kaygı ortalamaları için ise ölçekten alınabilecek en yüksek puan (88) değerlendirildiğinde; dinleme kaygısı puan ortalamasının 46,68 olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarının iyi düzey, dinleme kaygılarının ise orta düzeye denk geldiği anlaşılmaktadır. Bulgulara göre, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarının ve kaygılarının ortalamasının üstünde olduğu söylenebilir.

Dinleme öz yeterlik algısı ve kaygısının cinsiyete değişkenine göre analizi

Tablo 6: Cinsiyet göre dinleme öz yeterlik algısı ve kaygısı

	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	t	p
Dinleme Öz Yeterlik Algısı	Bay	86	2,6390	,53200	0,510	0,610
	Bayan	121	2,6025	,48802		
Dinleme Kaygı	Bay	86	2,0042	,42329	-3,036	0,003
	Bayan	121	2,2051	,49924		

Tablo 6’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($t=-0,510$, $p>0,610$). Ancak dinleme kaygısının bayan adaylarda daha yüksek olduğu ve anlamlı farklılık oluşturduğu belirlenmiştir ($t=-3,036$; $p<0,003$). Bulgulara göre, cinsiyetin dinleme öz yeterlik algısı üzerinde etkili bir değişken olmadığı buna karşın dinleme kaygısı üzerinde anlamlı fark oluşturacak etkiye sahip olduğu ifade edilebilir.

Dinleme öz yeterlik algısı ve kaygısının bölüm/lisans programına göre analizi

Tablo 7: Bölüm/lisans programının dinleme öz yeterlik algısına etkisine ilişkin bulgular

	Bölüm/Program	N	Ortalama	Standart Sapma	F (4,202)	p
Dinleme Öz Yeterlik Algısı	RPD	38	2,6526	,49292	3,506	0,009
	Matematik	40	2,6500	,42862		
	Okul Öncesi	42	2,6643	,50040		
	Türkçe	42	2,7571	,49480		
	Sınıf Öğretmenliği	45	2,3856	,53985		

Tablo 7’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=3,506$; $p<0,009$). Tabloya göre, en yüksek öz yeterlik algısına Türkçe bölümünde öğrenim gören adayların sahip olduğu, bunu okul öncesi, matematik ve RPD bölümü öğrencilerinin takip ettiği görülmektedir. En düşük öz yeterlik algısına ise sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sahip olduğu da belirlenmiştir. Puan türlerine göre bulgular değerlendirildiğinde; sözel alandan olan Türkçe ve okul öncesi öğretmenliği programı öğrencilerinin eşit ağırlık alanından RPD ve sınıf öğretmenliğinden ayrıca sayısal alandan matematik programı öğrencilerinden daha yüksek dinleme öz yeterlik algısına sahip oldukları söylenebilir.

Dinleme öz yeterlik algılarının bölüm değişkenine göre Post-Hoc LSD testi sonuçları

Tablo 8: Dinleme öz yeterlik algıları bölüm değişkeni Post-Hoc analizi

Bölüm/Prog. (I)	Bölüm/Prog. (J)	Ort. Farkı (I-J)	p
RPD	Matematik	,00263	,981
	Okul Öncesi	-,01165	,916
	Türkçe	-,10451	,346
	Sınıf	,26708*	,015

Matematik	RPD	-,00263	,981
	Okul Öncesi	-,01429	,896
	Türkçe	-,10714	,327
	Sınıf	,26444*	,015
Okul Öncesi	RPD	,01165	,916
	Matematik	,01429	,896
	Türkçe	-,09286	,390
	Sınıf	,27873*	,009
Türkçe	RPD	,10451	,346
	Matematik	,10714	,327
	Okul Öncesi	,09286	,390
	Sınıf	,37159*	,001
Sınıf Öğretmenliği	RPD	-,26708*	,015
	Matematik	-,26444*	,015
	Okul Öncesi	-,27873*	,009
	Türkçe	-,37159*	,001

Dinleme öz yeterlik algısı üzerinde bölüm / program değişkeninin ne oranda etkili olduğunu görebilmek için Post-Hoc LSD analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur. Buna göre, sözel puan türünden öğrenci alan programlardan dinleme öz yeterlik algısı daha yüksektir. Bulgulara göre, Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören adaylar ile diğer programlardaki adaylar arasında öz yeterlik algısı bakımından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu bulgudan hareketle, Türkçe, okul öncesi, RPD ve matematik programı öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarının birbirine yakın olduğu ancak Sınıf Öğretmenliğinde öğrenim gören adayların algılarının daha düşük olduğu söylenebilir. Ulaşılan sonuç, Türkçe ve okul öncesi öğretmenliğinde öğrenim görenlerin sözel içerikli ve iletişim becerilerini öne çıkaran, RPD’de öğrenim görenlerin danışmanlık ve rehberlik becerilerine yönelik öğrenim görmeleri ile, matematik programındaki öğrencilerin ise yerleştirme puanlarının yüksekliği ile açıklanabilir.

Tablo 9: Bölüm/lisans programının dinleme kaygısına etkisine ilişkin bulgular

	Bölüm/ Program	N	Ortalama	Standart Sapma	F (4,202)	p
Dinleme Kaygısı	RPD	38	2,1329	,33541	4,347	0,002
	Matematik	40	2,2364	,44000		
	Okul Öncesi	42	2,0985	,62024		
	Türkçe	42	1,8831	,23267		
	Sınıf Öğretmenliği	45	2,2545	,55850		

Tablo 9’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme kaygısının öğrenim gördükleri bölüme göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,347$; $p < 0,002$). Tabloya göre, en yüksek kaygı sınıf öğretmenliği programında öğrenim gören adaylarda görülmektedir. Bunu sayısal alandan matematik, eşit ağırlık alanından RPD daha sonra ise sözel alandan okul öncesi ve Türkçe bölümü öğrencileri izlemektedir. Bu bulgu, eşit ağırlık ve sayısal puan türünden öğrenci alan programlarda dinleme kaygısının sözel puan türünden öğrenci alan programlara göre daha yüksek olduğu şeklinde ifade edilebilir.

Dinleme kaygısının bölüm değişkenine göre Post-Hoc LSD testi sonuçları

Tablo 10: Dinleme kaygısı bölüm değişkeni Post-Hoc analizi

Bölüm/Prog. (I)	Bölüm/Prog. (J)	Ort. Farkı (I-J)	P
PDR	Matematik	-,10347	,326
	Okul Öncesi	,03440	,741
	Türkçe	,24977*	,017
	Sınıf	-,12166	,235
Fen	RPD	,10347	,326
	Okul Öncesi	,13788	,180
	Türkçe	,35325*	,001
	Sınıf	-,01818	,857
Okul Öncesi	PDR	-,03440	,741
	Matematik	-,13788	,180
	Türkçe	,21537*	,035
	Sınıf	-,15606	,118
Türkçe	RPD	-,24977*	,017
	Matematik	-,35325*	,001
	Okul Öncesi	-,21537*	,035
	Sınıf	-,37143*	,000
Sınıf Öğretmenliği	RPD	,12166	,235
	Matematik	,01818	,857
	Okul Öncesi	,15606	,118
	Türkçe	,37143*	,000

Bölüm / program değişkeninin dinleme kaygısı üzerinde ne oranda etkili olduğunu görebilmek için Post-Hoc LSD analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 10’da sunulmuştur. Buna göre, sözel puan türünden öğrenci alan programlardan dinleme kaygısı daha düşüktür. Bulgulara göre, Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören adaylar ile diğer programlardaki adaylar arasında kaygı bakımından anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$). Bu bulgudan hareketle, okul öncesi, sınıf, RPD ve matematik programı öğrencilerinin dinleme kaygılarının Türkçe programındaki adaylardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Ulaşılan sonuç, Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören adayların dinleme ve dil becerileri konusunda eğitim almaları ile diğer programlardaki adayların ise bu konuda sadece etkili iletişim düzeyinde sınırlı bir eğitim almaları açıklanabilir.

Dinleme öz yeterlik algısı ve kaygısının sınıf düzeyine göre analizi

Tablo 11: Sınıf düzeyinin dinleme öz yeterlik algısı üzerine etkisine ilişkin bulgular

Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	F (2,204)	p
Dinleme Öz Yeterlik Algısı	2.Sınıf	2,4267	,53739	8,613	0,000
	3.Sınıf	2,5940	,48940		
	4.Sınıf	2,7720	,44901		

Tablo 11’de görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=8,613$, $p<0,000$). Tabloya göre, sınıf düzeyi arttıkça dinleme öz yeterlik algısı da yükselmektedir. Dolayısıyla en yüksek öz yeterlik algısına 4. sınıfta öğrenim gören adaylar sahiptir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının aldıkları lisans eğitiminin dinleme öz yeterlik algısı üzerinde olumlu etkide bulunduğunu göstermektedir.

Dinleme öz yeterlik algısının sınıf değişkenine göre Post-Hoc LSD testi sonuçları

Tablo 12: Dinleme öz yeterlik algısı sınıf değişkeni Post-Hoc analizi

	Sınıf (I)	Sınıf (J)	Ortalama Farkı (I-J)	p
Dinleme Öz Yeterlik Algısı	2.Sınıf	3.Sınıf	-,16731	,057
		4.Sınıf	-,34523*	,000
	3.Sınıf	2.Sınıf	,16731	,057
		4.Sınıf	-,17792*	,028
	4.Sınıf	2.Sınıf	,34523*	,000
		3.Sınıf	,17792*	,028

Sınıf değişkeninin dinleme öz yeterlik algısı üzerinde ne oranda etkili olduğunu görebilmek için Post-Hoc LSD analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12’de sunulmuştur. Buna göre, 4. sınıfta öğrenim gören adaylarla 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören adayların dinleme öz yeterlik algıları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Diğer bir ifade ile, sınıf düzeyi yükseldikçe dinleme öz yeterlik algısı da yükselmektedir.

Tablo 13: Sınıf düzeyinin dinleme kaygısı üzerine etkisine ilişkin bulgular

	Sınıf	N	Ortalama	Standart Sapma	F (2,204)	p
Dinleme Kaygısı	2.Sınıf	58	2,3119	,56166	16,160	0,000
	3.Sınıf	67	2,2408	,37164		
	4.Sınıf	82	1,8897	,39455		

Tablo 13’te görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme kaygısının sınıf değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=16,160$, $p<0,000$). Tabloya göre, sınıf düzeyi yükseldikçe dinleme kaygısı düşmektedir. Dolayısıyla 2. sınıftan itibaren adayların dinleme kaygısı düşmeye başlamaktadır. Bu bulgu, öğretmen adaylarının aldıkları lisans eğitiminin dinleme kaygısı üzerinde olumlu etkide bulunduğunu göstermektedir. Adayların mesleki eğitim ile iletişim becerileri konusunda da yetiştirildiklerini, bunun da dinleme kaygısına olumlu yansıdığı söylenebilir.

Dinleme kaygısının sınıf değişkenine göre Post-Hoc LSD testi sonuçları

Tablo 14: Dinleme öz yeterlik algısı sınıf değişkeni Post-Hoc analizi

	Sınıf (I)	Sınıf (J)	Ortalama Farkı (I-J)	p
Dinleme Kaygısı	2.Sınıf	3.Sınıf	,07107	,370
		4.Sınıf	,42217*	,000

3.Sınıf	2.Sınıf	-,07107	,370
	4.Sınıf	,35110*	,000
4.Sınıf	2.Sınıf	-,42217*	,000
	3.Sınıf	-,35110*	,000

Sınıf değişkeninin dinleme kaygısı üzerinde ne oranda etkili olduğunu görebilmek için Post-Hoc LSD analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14’te sunulmuştur. Buna göre, 4. sınıfta öğrenim gören adaylarla 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören adayların dinleme kaygıları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Diğer bir ifade ile, sınıf düzeyi yükseldikçe dinleme kaygısı azalmaktadır.

Dinleme kaygısının dinleme öz yeterlik algısının yordayıcısı olma durumuna ilişkin bulgular

Öğretmen adaylarının dinleme kaygısının dinleme öz yeterlik algılarını yordayıp yordamadığı korelasyon analizi, ilişki yönü ise regresyon analizi ile kestirilmeye çalışılmış ve analiz sonuçları Tablo 15 ve 16’da verilmiştir:

Tablo 15: Dinleme öz yeterlik algısı ile kaygısı arasındaki ilişkiye yönelik *Pearson* korelasyon analizi

	Yeterlik Algısı	Kaygı
Yeterlik Algısı	1	-,184**
		,004
Kaygı	-,184**	1
	,004	

Dinleme öz yeterlik algısı ile dinleme kaygısı arasındaki ilişki olup olmadığını tespit etmek üzere korelasyon analizine başvurulmuştur. Tablo 15’te görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme kaygıları ile dinleme öz yeterlik algıları arasında, negatif yönlü ve zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r = -,184$, $p = 0,004$). Bu bulgu, dinleme kaygısı arttığında dinleme öz yeterlik algısının düştüğünü göstermektedir.

Tablo 16: Dinleme kaygısı ile dinleme öz yeterlik algısı arasındaki ilişkiye yönelik regresyon analizi

Değişken	B	Standart Hata	Beta (B)	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit	3,330	0,158	-	19,199	0,000	-	-
Dinleme Kaygısı	-0,194	0,073	-0,184	-2,677	0,008	-,184	-,184

$R = 0,184$ $R^2 = 0,034$ $F_{(1,205)} = 7,169$ $p = 0,008$

Dinleme kaygısı ile öz yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi, neden-sonuç ilişkisini, tespit etmek üzere regresyon analizine başvurulmuştur. Tablo 16’da görüldüğü üzere, öğretmen adaylarının dinleme kaygılarının ve dinleme öz yeterlik algısını anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmektedir ($F = 7,159$, $p = 0,008 < 0,05$). Ayrıca, adayların dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygıları arasında yine istatistiksel olarak anlamlı ($B = -,184$; $t = 19,199$; $p = 0,008$), ancak zayıf bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bulgu, dinleme kaygısı arttıkça dinleme öz yeterlik algısının düştüğü şeklinde yorumlanabilir. Dinleme öz yeterlik algısı ile kaygı arasındaki ters orantı, adayların dinleme becerileri üzerinde kaygının olumsuz bir etkiye sahip olduğunu, aynı zamanda dinleme öz yeterlik algısını yükselmesi ile de kaygının azalabileceğini göstermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Dinleme fiziksel ve zihinsel yönü olan karmaşık bir beceridir. Bu nedenle dinleme becerisinin kazandırılmasında bireyin fiziksel yeterlilikleri ile zihinsel yetenekleri önemlidir. Ancak eksiksiz ve başarılı bir dinleyici olunabilmesinde fiziksel ve zihinsel özellikler yeterli değildir. Bahsedilen özelliklerin yanında bireyin ilgi, tutum ve kaygı gibi psikolojik özellikleri de etkili olur. Dinleme konusunda bireyin hedefi sözlü iletişim sürecinde tam ve doğru anlamasını sağlayacak yeterliğe sahip olmaktır. Bahsedilen gerekçeler, dinleme yeterliği üzerinde kaygının etkili bir değişken olduğunu göstermektedir. Nitekim dinleme eğitimi sürecinde de buna dikkat edilmekte, bunun içinde hem dil öğretmenleri hem de diğer öğretmenlerin öğrencilere dinleme konusunda örnek olması beklenmektedir. Öğretmenler de bu niteliği ancak lisans programlarındaki öğrenim süresinde kazanabilmektedirler. Dolayısıyla öğretmen adaylarının lisans öğrenimi görünürken sahip oldukları dinleme yeterlikleri ve kaygı durumlarının tespit edilmesi önem arz etmektedir.

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algıları ile dinleme kaygıları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının 2,61, dinleme kaygılarının ise 2,11 oranında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarının *İyi* düzeye, dinleme kaygılarının ise *Orta* düzeye denk geldiği görülmektedir. Altunkaya'nın (2017) çalışmasında ulaşılan dinleme kaygılarının orta düzeyde olduğuna dair sonuçlar ile bu sonuçlar örtüşmektedir. Aynı şekilde Uçgun'un (2016) ortaokul öğrencilerinin dinleme kaygıları üzerinde yürüttüğü çalışmada benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Adayların dinleme öz yeterlik algısının cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği, ancak dinleme kaygısının bayan adaylarda daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Taşgın (2015), Uçgun (2016) ve Altunkaya'nın (2017) konuyla ilgili çalışmalarında da cinsiyetin dinleme kaygısı üzerinde etkili bir değişken olmadığına dair sonuçlara ulaşılmıştır. Yine alanyazındaki tespitler de kızların kaygı açısından erkeklerden daha yüksek ortalamalara sahip olabileceğini göstermektedir (Plotnik, 2009; Alisinanoğlu ve Ulutaş, 2000; Toros ve Tataroğlu, 2002). Durukan ve Maden (2010)'in öğretmenlerin iletişim becerilerinin araştırıldığı çalışmalarında da bayan öğretmenlerin iletişim kaygısının erkeklerden yüksek bulunmuş olması bu sonuçları desteklemektedir.

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının öğrenim gördükleri bölüm / programlara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre, en yüksek öz yeterlik algısına Türkçe bölümünde öğrenim gören adayların sahip olduğu, en düşük öz yeterlik algısına ise Sınıf Öğretmenliği bölümü öğrencilerinin sahip olduğu belirlenmiştir. Puan türlerine göre bulgular değerlendirildiğinde; sözel alanda olan programlarda öğrenim gören adayların eşit ağırlık ve sayısal alanlardakilere göre öz yeterlik algısının daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu sonuç, Türkçe ve Okul Öncesi Öğretmenliğinde öğrenim görenlerin sözel içerikli ve iletişim becerilerini öne çıkaran, RPD'de öğrenim görenlerin danışmanlık ve rehberlik becerilerine yönelik öğrenim görmelerine, Matematik programındaki öğrencilerin ise yerleştirme puanlarının yüksekliğine bağlanabilir.

Aynı şekilde, öğretmen adaylarının dinleme kaygılarının da öğrenim gördükleri bölüm / programlara göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. En yüksek kaygıya Sınıf Öğretmenliği programında öğrenim gören adayların sahip olduğu görülmüştür. Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören adaylar ile diğer programlardaki adayların dinleme kaygıları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu sonuç, eşit ağırlık ve sayısal puan türünden öğrenci alan programlarda dinleme kaygısının sözel puan türünden öğrenci alan programlara göre daha yüksek olduğu şeklinde açıklanabilir. Ayrıca Türkçe Öğretmenliği programında öğrenim gören adayların dinleme ve dil becerileri konusunda eğitim almasına, diğer programlardaki adayların ise bu konuda sadece etkili iletişim düzeyinde kalan bir eğitim almasına bağlanabilir. Dinleme kaygısı için benzer bir araştırma

olmazsa da konuşma kaygısı ile ilgili Kalaycı ve Erdoğan'ın (2017) sınıf ve Türkçe öğretmeni adayları üzerinde yaptığı araştırmada bölüm değişkeninin anlamlı bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Buna karşın Özkan ve Kınay'ın (2015) adayların konuşma kaygısına yönelik araştırmasında ise, dil, fen ve matematik ve sosyal branşlara yönelik bölümlerdeki adayların kaygıları arasında fark olduğu tespit edilmiştir.

Adayların dinleme öz yeterlik algısının sınıf düzeyi bağlı olarak yükseldiği, dinleme kaygısının ise sınıf düzeyi arttıkça düştüğü tespit edilmiştir. Dolayısıyla en yüksek dinleme öz yeterlik algısına ve en düşük dinleme kaygısına 4. sınıfta öğrenim gören adaylar sahiptir. Bu sonuç, öğretmen adaylarının aldıkları lisans eğitiminin dinleme öz yeterlik algısı ve dinleme kaygısı üzerinde olumlu etkide bulunduğunu kanıtlamaktadır. Özkan ve Kınay'ın (2015) öğretmen adaylarının konuşma kaygıları üzerinde yaptıkları araştırmada da sınıf düzeyi arttıkça kaygının düştüğü belirlenmiştir. Taşgın'ın (2015) Türkçe öğretmen adaylarının dinleme, konuşma, okuma ve yazma öz yeterlikleri ile ilgili araştırmasında da dinleme öz yeterliğinin 4. sınıf öğrencilerinde daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu araştırma sonuçları ile benzer şekilde, Çakmak ve Hevedanlı'nın (2004) konuyla ilgili araştırmasında da üst sınıflardaki öğretmen adaylarının alt sınıflardaki öğretmen adaylarından daha düşük kaygıya sahip olduğu ortaya konulmuştur. Yine Arslan'ın (2017) ortaokul öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmada da öz yeterliğin sınıf değişkenine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Buna karşın Sevim ve Gedik (2014) tarafından yapılan çalışmada, sınıf düzeyinin kaygı üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısı ile kaygıları arasında negatif yönde ve zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Bu da dinleme kaygısı arttıkça öz yeterlik algısının düştüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, dinleme kaygısı ile öz yeterlik algısı arasındaki neden-sonuç ilişkisini incelendiğinde, kaygının öz yeterlik algısını anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir. Diğer bir ifade ile, dinleme öz yeterlik algısı ile kaygı arasında ters yönlü bir ilişki vardır. Bu ilişkiye bağlı olarak, kaygının olumsuz bir etkiye sahip olduğu, aynı zamanda dinleme öz yeterlik algısının yükselmesi ile de kaygının azalabileceği söylenebilir. Benzer şekilde Arslan'ın (2017) ortaokul öğrencilerinin akademik öz yeterlik algıları ile konuşma kaygıları üzerine yaptığı çalışmada da öz yeterlik ile kaygı arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Kim (2000) tarafından İngilizce öğrenen Koreli öğrenciler üzerinde yapılmış araştırmada da dinleme yeterliliği ile kaygı arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğuna dair tespitler araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Araştırma sonuçlarının aksine Karahan'ın (2018) Türkçe öğretmeni adayları üzerinde yaptığı araştırmada, dinleme öz yeterliği ile dinleme kaygısı arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazındaki dinleme kaygısı ile dinleme başarısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları da bu sonuçlar ile örtüşmektedir (Aida, 1994; Chang, 2010; Chen, 2004; Elkhafai, 2005; Kimura, 2011; Wang, 2010; Zhou, 2003). Pajares'e (1996) göre de öz yeterlik algısının düşüklüğü kaygıyı yükselten bir etkidir. Bunlarla birlikte, Wu'nun (2011) dil kaygısı ve dil kullanma düzeyine ilişkin araştırmasında, kaygı ile kullanma ya da performans arasında negatif bir ilişki olduğunu belirlenmiştir. Aynı araştırmada, dil becerilerine ilişkin kaygısı yüksek olan öğrencilerin dil becerilerini sergileme yeterliliğinin de düşük olduğu ortaya konulmuştur. Bu da araştırma ulaşılan sonuçları desteklemektedir. Alanyazındaki öz yeterlik ile ilgili çalışmalarda, öz yeterliğe ile kaygı arasındaki ters orantılı ilişkiyi doğrulamaktadır (Ekici, 2005; Karabay, 2013; Mills, Pajares & Herron, 2006; Yıldırım ve İlhan, 2010).

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algısının *İyi*, dinleme kaygısının ise *Orta* düzeyde olduğu, cinsiyetin sadece dinleme kaygısı üzerinde bayan adaylar lehine etkili bir değişken olduğu, dinleme öz yeterlik algısı üzerinde bu etkinin gözlenmediği belirlenmiştir. Yine Türkçe, okul öncesi, RPD ve matematik programı öğrencilerinin dinleme öz yeterlik algılarının birbirine yakın olduğu buna karşın sınıf öğretmenliğinde öğrenim gören adayların algılarının daha düşük olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, okul öncesi, sınıf, RPD ve matematik programı öğrencilerinin

dinleme kaygılarının Türkçe programındaki adaylardan daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Bunlarla birlikte sınıf düzeyi arttıkça dinleme öz yeterlik algısı artmakta, dinleme kaygısı ise düşmektedir. Araştırmada adayların dinleme öz yeterlik algısı ile kaygıları arasında negatif yönde ve zayıf bir ilişkinin var olduğu ulaşılan sonuçlardandır.

Araştırma sonuçlarından hareketle, öğretmen adaylarının dinleme öz yeterlik algılarını iyileştirmek için sözel alanda olan bölümlerin dışındaki programlarda da dinleme becerisi ile ilgili ders içeriklerine yer verilmesi, özellikle Türk dili ve etkili iletişim derslerinde dinleme yeterliği, kaygısı ve diğer iletişim becerilere önem verilmesi önerilebilir. Ayrıca lisans derslerinde, öğretmen adaylarının sınıf yönetimi becerileri ile öğretmen nitelikleri geliştirilirken dinleme yeterliklerinin de iyileştirilmesine bu sayede dinleme kaygısının iletişim sürecindeki olumsuz etkisinin de azaltılmasına çalışılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği

Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi'nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Yazarların Katkı Oranı

Çalışma tek yazarlıdır.

Çıkar Çatışması

Çıkar çatışmasına dair bir durum bulunmamaktadır.

Kaynaklar

Aida, Y., (1994). Examination of Horwitz, Horwitz, and Cope's Construct of Foreign Language Anxiety: The Case of Students of Japanese. *Modern Language Journal*, 78; 155-168.

Alisinanoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2003). Çocukların kaygı düzeyleri ile annelerinin kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 28 (128), 65-71.

Altunkaya, H. (2017a). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin dinleme ve okuma kaygıları, *Education Sciences (NWSAES)*, 12(3): 107-121, Doi: 10.12739/NWSA.2017.12.3.1C0672.

Arnold, J. (2000). Seeing through listening comprehension exam anxiety. *TESOL Quarterly*, 34(4), 777-786. doi: 10.2307/3587791.

Arslan S. ve Özpinar İ. (2008). Öğretmen nitelikleri: İlköğretim programlarının beklentileri ve eğitim fakültelerinin kazandırdıkları. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 2(1); 38-63.

Arslan, A. (2017). Ortaokul öğrencilerinin dinleme kaygıları ve akademik özyeterlik inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *International e-Journal of Educational Studies (IEJES)*, 1(1), 12-31.

Aydın İ.S., Demircan, U. ve Özgür İnnalı, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin dinleme/izleme öz yeterlik algılarına yönelik ölçek geliştirme çalışması. *International Journal of Languages' Education and Teaching UDES 2015*, 1420-1435.

Bakırcıoğlu, R. (2012). *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık

Campbell, C. M. (1999). Language anxiety in men and women: Dealing with gender differences in the language classroom. In Dolly, J. Young (Ed.), *Affect in foreign language and second language learning: A practical guide to creating a low anxiety classroom atmosphere* (pp.191-215). Boston: McGraw-Hill College.

Chang, C.A. (2010). Second-language listening anxiety before and after A 1-Yr. Intervention in extensive listening compared with standard foreign language instruction. *Perceptual and Motor Skills*, 110(2); 355-365.

- Chen, X. (2004). English listening comprehension and anxiety. *Computer-Assisted Foreign Language Education*, 96; 65-72.
- Çakmak, Ö. ve Hevedanlı, M. (2004). *Biyoloji öğretmen adaylarının kaygılarını etkileyen etmenler*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Donmuş, V., Akpınar, B. ve Eroğlu, M. (2017). Öğretmen adaylarının akademik özyeterlikleri ve mesleki kaygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37);1-13.
- Durukan, E. ve Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*. Sayı 1, 59-74.
- Ekici, G. (2005). Biyoloji özyeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 85-94.
- Elkhafai, H., (2005). Listening comprehension and anxiety in the Arabic language classroom. *The Modern Language Journal*, 89(2); 206-220.
- Erdem, A. ve Erdem M. (2014). “Dinleizleanlat” dinleme ve konuşma yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 418-432.
- Golchi, M. M. (2012). Listening anxiety and its relationship with listening strategy use and Listening comprehension among Iranian IELTS learners. *International Journal of English Linguistics*, 2(4), 115-128.
- Hefferon, K. & Boniwell, I. (2011). *Positive psychology: Theory, research and applications*. McGraw-Hill International.
- Horwitz, E. K. (2001). Language anxiety and achievement. *Annual Review of Applied Linguistics*, 21, 112-126.
- Kalaycı, D. ve Erdoğan, T. (2017). Sınıf ve Türkçe öğretmeni adaylarının yazma kaygılarının incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(64), 1480-1495.
- Karabay, A. (2013). Eleştirel okuma öz yeterlik algı ölçeğinin geliştirilmesi. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(13), 1107-1122.
- Karahan, B. Ü. (2018). Examining the relationship of listening and speaking anxieties of Turkish teacher candidates with their listening self-efficacy, *International Online Journal of Educational Sciences*, 10(3), 72-82.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kim, J. (2000). *Foreign language listening anxiety: A study of Korean students learning English*. Unpublished doctoral dissertation. Texas: The University of Texas at Austin.
- Kimura H. (2008). Foreign language listening anxiety: Its dimensionality and group differences. *JALT Journal* 30(2), 173-196.
- Kimura, H., (2011). A self-presentational perspective on foreign language listening anxiety. Retrieved from. [Http://Gradworks.Umi.Com/34/77/3477769.Html](http://Gradworks.Umi.Com/34/77/3477769.Html).
- Kurudayıoğlu, M. ve Kana, F. (2013). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme becerisi ve dinleme eğitimi özyeterlik algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 245-258.
- MacIntyre, P.D. & Gardner, R. C. (1989). Anxiety and second language learning: Toward a theoretical clarification. *Language learning*, 39(2), 251-275.
- Maddux, J. (2002) Self-efficacy: The power of believing you can. In C. R. Snyder and S. J. Lopez (eds) *Handbook of Positive Psychology* (pp. 277–87). New York: Oxford University Press.
- Maden, A. ve Durukan, E. (2016). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme kaygıları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 5(4), 1945-1957.
- Maden, S., Durukan, E. ve Aslan, A. (2010). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmen niteliklerine yönelik görüşleri. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4);1364-1378.

Melanlioğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencileri için dinleme kaygısı ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı*, 11, 851-876.

Mills, N., Pajares, F., & Herron, C., (2006). A reevaluation of the role of anxiety: self-efficacy, anxiety, and their relation to reading and listening proficiency. *Foreign Language Annals*, 39; 276-295.

Moghadam, S.B. & Ghanizadeh, A.(2015). EFL listening anxiety and listening strategy use among Iranian junior high school students. *SBSRR Social and Basic Sciences Review* 3(6), 310-319.

Özkan, E. ve Kınay, İ. (2015). Öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının incelenmesi (Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi örneği). *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* 4(3); 1290-1301

Pajares, F. (1996). Self-efficacy beliefs and mathematical problem-solving of gifted students. *Contemporary Educational Psychology*, 21; 325-344.

Plotnik, R. (2009). *Psikolojiye Giriş*. Kaknüs Yayınları.

Sapancı, M. (2010). *Güzel sanatlar eğitimi öğrencilerinin bilişüstü farkındalık düzeyleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik öz-yeterlik inançlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Bolu.

Senemoğlu, N. (2005). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya* (11. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.

Sevim, O. ve Gedik, M. (2014) Ortaöğretim Öğrencilerinin konuşma kaygılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 52, 379-393.

Taşgın Gerez, F. (2015). Türkçe öğretmeni adaylarının dinleme, konuşma, okuma ve yazma öz yeterlikleri ile öğrenme stillerinin incelenmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Temel, S. (2012). Problem Çözme sürecinin temel unsurları: üstbilişsel özdüzenleme stratejisi ve özyeterlik algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2; 190-199.

Toros, F. ve Tataroğlu, C. (2002). Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu: sosyodemografik özellikler, anksiyete ve depresyon düzeyleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9(1), 23-31.

Wang, S., (2010). An experimental study of Chinese english major students “listening anxiety of classroom learning activity at the university level. *Journal of Language Teaching and Research*, 1; 562-568.

Wu, H.J., (2011). Anxiety and reading comprehension performance in English as a foreign language. *Asian EFL Journal*, 13; 2, 273-307.

Yaman, H. ve Can, A. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler için dinleme kaygısı ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, *International Online Journal of Educational Sciences*, 7 (2); 220-230.

Yıldırım, F. & İlhan, İ. Ö. (2010). Genel özyeterlilik ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21 (4); 301-308.

Zhou, D. (2003). Listening anxiety and affective strategies the in second language classroom. *Foreign Language Teaching Abroad*, 3; 56-58.